

pean Union and other European countries and the countries participating in the Euro-Mediterranean partnership]. <http://www.minjust.gov.ua/45882>

Piatnytskii, V. T. "Deiaki aspekty torhovelno-ekonomichnoho spivrobotnytstva Ukrainy i YeES" [Some aspects of trade and economic cooperation between Ukraine and the EU]. *Analitychnyi shchokvartalnyk*, no. 2 (2003): 65-78.

"Pidtrymka dialohu mizh YeES ta Ukrainoiu stosovno uhody pro vilnu torhivliu" [Support for dialogue between the EU and

Ukraine on a free trade agreement]. <http://www.ctaeconomic.com/issues20paper20228RoO129.pdf>

"Rehlament komisii IES № 2454/93" [Commission Regulation EC № 2454/93]. <http://www.siteresources.worldbank.org>

"Uhoda pro Pravyla vyznachennia krainy pokhodzhennia tovariv u Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav" [Agreement on Rules of origin of goods in the Commonwealth of Independent States]. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_m65

УДК 378.31

ЕНДАУМЕНТ-ФОНД ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

© 2015 БІЛІНЕЦЬ М. Ю.

УДК 378.31

Білінець М. Ю. Ендаумент-фонд як альтернативне джерело фінансування вищої освіти

У статті розглядаються сутність, завдання, основні риси та цілі формування ендаумент-фондів. Визначаються історичні передумови виникнення та основні етапи розвитку найбільших і найвідоміших фондів цільового капіталу, що виникли у США та Великобританії. Аналізується сучасний стан і динаміка розвитку ендаументів університетів США. Вивчається сучасний стан і розвиток ендаументів у Росії, після прийняття у 2006 р. закону «Про порядок формування та використання цільового капіталу некомерційних організацій». Розглядаються основні моделі управління ендаумент-фондами, що виникли в процесі їх функціонування. Порівнюються відмінності у формуванні та управлінні ендаументами у США і Росії, відповідно до їх нормативно-правової бази. Вивчається розвиток ендаументів в Україні, визначаються певні проблеми в цій галузі та заходи щодо вдосконалення їх формування та управління на основі вивчення світового досвіду.

Ключові слова: ендаумент, фінансування вищої освіти, цільовий капітал, благодійництво, компанія з управління.

Табл.: 2. **Бібл.:** 15.

Білінець Марина Юрївна – аспірантка, кафедра фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: Narink@i.ua

УДК 378.31

UDC 378.31

Билинец М. Ю. Эндаумент-фонд как альтернативный источник финансирования высшего образования

Bilinesc M. Yu. Endowment Fund as an Alternative Source of Financing Higher Education

В статье рассматриваются сущность, задачи, основные черты и цели формирования эндаумент-фондов. Определяются исторические предпосылки возникновения и основные этапы развития крупнейших и известнейших фондов целевого капитала, возникшие в США и Великобритании. Анализируется современное состояние и динамика развития эндаументов университетов США. Изучается современное состояние и развитие эндаументов в России, после принятия в 2006 г. закона «О порядке формирования и использования целевого капитала некоммерческих организаций». Рассматриваются основные модели управления эндаумент-фондами, возникшие в процессе их функционирования. Сравниваются различия в формировании и управлении эндаументом в США и России, в соответствии с их нормативно-правовой базой. Изучается развитие эндаументов в Украине, определяются проблемы в этой области и меры по совершенствованию их формирования и управления на основе изучения мирового опыта.

The article discusses the essence, objectives, main features and purposes of establishing the endowment funds. Historical backgrounds and main stages of development of the largest and most famous endowment funds raised in the United States and Great Britain have been identified. Both the current state and development dynamics of the endowment, related to the Universities in the United States, has been analyzed. Also the current state and development of endowment in Russia is examined, following the adoption in 2006 of the law «On the order of formation and use of endowment funds of non-profit organizations». The basic models of managing the endowment funds, which emerged during their functioning, have been considered. Differences in the formation and management of endowment in the United States and in Russia are compared in accordance with their legal and regulatory frameworks. Development of endowment in Ukraine has been studied, problems in this area as well as measures to improve their formation and management, based on international experience, has been determined.

Ключевые слова: эндаумент, финансирование высшего образования, целевой капитал, благотворительность, компания по управлению.

Key words: endowment, financing higher education, charity, management company.

Табл.: 2. **Библ.:** 15.

Табл.: 2. **Bibl.:** 15.

Билинец Марина Юрьевна – аспирантка, кафедра финансов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

Bilinesc Maryna Yu. – Postgraduate Student, Department of Finance, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: Narink@i.ua

E-mail: Narink@i.ua

Формування інноваційної економіки значною мірою залежить від ефективного розвитку інтелектуального та наукового потенціалу нації. Важливу роль у розвитку людського капіталу відіграє вища освіта. Практика останніх років свідчить, що держава не в змозі забезпечити достатній рівень фінансування вищих навчальних закладів, що призводить до пошуку

альтернативних джерел їх забезпечення. Однією з форм фінансування вищої освіти можна розглядати ендаумент-фонди, під якими традиційно розуміють цільовий капітал некомерційної організації, що формується із внесків благодійників, передається в довірче управління компанії для отримання доходу, що використовується для фінансування її діяльності відповідно до визначених цілей.

Ендаумент-фонд, або фонд цільового капіталу, як альтернативна форма фінансування розвитку людського капіталу є предметом досліджень багатьох вчених. Досить актуальним дане питання є для російський вчених, у працях яких воно знайшло широке відображення, оскільки там активно відбувається процес становлення даного інституту. В Україні дослідження ендаументу не набуло широкого розповсюдження, оскільки фінансування вищої освіти в основному здійснюється державою. Ендаумент-фонди вивчаються у працях таких вчених, як Батурина О. А., Ісаєва М. А., Козаренко Л. В., Леонов А. В., Мокін Б. І., Моліна О. В., Нестеренко Ю. Н., Пачикова Л. П., Семенюк Н. Л., Шешина О. В., Субанова О. С., Суслов К. А. та ін.

Метою статті є вивчення досвіду формування та функціонування ендаументу за кордоном і можливості його застосування в Україні як альтернативи бюджетного фінансування.

У зарубіжних країнах ендаумент-фонди визначають як форму довгострокового залучення і використання коштів на певні цілі, зазвичай суспільно значущі. Ендаумент-фонд створюється за рахунок добровільних пожертвувань та складається із двох частин: з основної частини, що є недоторканою та інвестується у фінансові активи і є гарантією наявності грошових коштів у майбутньому, і доходів від основної суми ендаументу.

Ендаумент-фонди вперше виникли в США та Великій Британії, де існують уже протягом 350 років. Перший аналог ендаумент-фонду, відповідно до першоджерел, був створений у 16 столітті у Великобританії, коли М. Буфорт зробила пожертвування у Кембриджський та Оксфордський університети на створення кафедр богослов'я. У США перший ендаумент-фонд був створений 1649 р.,

коли Гарвардському університету його чотири випускники заповіли земельну ділянку, де сьогодні знаходиться університетська бібліотека. Одним із найбільш відомих ендаумент-фондів є Нобелівський, що був створений наприкінці 19 ст. відповідно до заповіту А. Нобеля, в якому було зазначено, що кошти, отримані від продажу його власності, яка на той час складала 212 млн дол., повинні бути вкладені в надійні цінні папери, а відсотки від прибутку витратити на премії вченим. На сьогоднішній день, активи Нобелівського фонду сягають понад 500 млн дол. США, що є достатнім для видачі кожному лауреату не менше 1 млн дол. США щороку [3, с. 220].

Сьогодні у США існує понад 850 ендаумент-фондів, близько 20 із них є найбільшими за розмірами у світі, що пов'язано зі значним періодом їх функціонування та здатністю американців до філантропії та благодійності, що і дало можливість університетам наростити їх обсяги. Розміри найбільших ендаумент-фондів наведено в табл. 1.

Ключовою особливістю ендаумент-фонду є його цільовий характер. Основною ціллю фонду є використання та розподіл доходів від цільового капіталу відповідно до цілей взаємодії:

- ✦ управління матеріально-технічною базою університету;
- ✦ модернізація освітніх програм університету;
- ✦ фінансування інвестиційних проектів вузу, науково-дослідної діяльності студентів та викладачів університету;
- ✦ удосконалення системи управління університетом;
- ✦ розвиток кадрового потенціалу і соціальної підтримки працівників та студентів університету [1, с. 2; 8, с. 181].

Таблиця 1

Обсяги найбільших ендаумент-фондів у світі [15]

Університет	Штат	Розмір ендаумент-фонду, тис. дол.		Зміна величини фонду, %
		2014	2013	
Harvard University	Massachusetts	35 883 691	32 334 293	11,0
University of Texas System	Texas	25 425 922	20 448 313	24,3
Yale University	Connecticut	23 900 000	20 780 000	15,0
Stanford University	California	21 446 006	18 688 868	14,8
Princeton University	New Jersey	20 995 518	18 200 433	15,4
Massachusetts Institute of Technology	Massachusetts	12 425 131	10 857 976	14,4
The Texas A&M University System and Foundations	Texas	11 103 880	8 732 010	27,2
Northwestern University	Illinois	9 778 112	7 883 323	24,0
University of Michigan	Michigan	9 731 460	8 382 311	16,1
University of Pennsylvania	Pennsylvania	9 582 335	7 741 396	23,8
Columbia University	New York	9 223 047	8 197 880	12,5
University of Notre Dame	Indiana	8 039 756	6 856 301	17,2
The University of Chicago	Illinois	7 545 544	6 668 974	13,1
University of California	California	7 384 410	6 377 379	15,8
Duke University	North Carolina	7 036 776	6 040 973	16,5

Розвиток і поширення створення ендаумент-фондів як альтернативного джерела фінансування вищої освіти пов'язані з тим, що на практиці вони покликані вирішити два основні завдання:

1) підвищення фінансової стабільності вишу в результаті збільшення частки гарантованого доходу в загальному доході установи;

2) можливість довгострокового планування діяльності освітньої установи при наявності довгострокового джерела фінансування.

У зарубіжній практиці ендаумент-фонди створюються на необмежений період, тому можна виділити певні етапи їх формування [7, с. 141; 11, с. 45]:

- ✦ формування капіталу;
- ✦ вибір моделі управління фондами;
- ✦ документальне закріплення інвестиційної стратегії та політики розподілу доходів.

Варто зазначити, що у США значну частину пожертвувань у фонд вносять саме випускники вишу. Так, щорічно їх частка складає 55 – 60% внесків ендаументу Принстонського університету, 47% – Гарвардського університету, 46% – Масачусетського університету, 45% – Єльського університету та 39% – Стенфордського університету.

Управління ендаумент-фондом є надзвичайно складним завданням, що зумовлено тим, що на соціально важливі цілі витрачається не статутний капітал, а дохід від його розміщення на фондовому ринку. Загалом можна виділити дві моделі управління фондом [7, с. 144, 5, с. 132]:

1) управління здійснюється безпосередньо самим університетом;

2) права на управління фондом передаються спеціалізованій компанії.

На практиці можна виділити певні риси ендаумент-фонду, що вирізняють його:

- ✦ довгостроковий характер. Вони формуються на тривалий період і не призначені для негайної витрати. Навпаки, вони передаються в управління спеціалізованій компанії, а наукові та інші витрати вишу покриваються лише за рахунок відсотків, нарахованих на фонд капіталу. Збереженість фонду гарантується заборонаю направляти на витрати більше певної частини від величини фонду, а також чітко визначеним переліком інструментів, в які компанія з управління може інвестувати засоби фонду (цей перелік, спрямований на мінімізацію ризику втрат від невдалих вкладень);
- ✦ рішення про використання доходів, отриманих від управління ендаументом, приймається керівництвом вишу без довгострокового погодження з вищестоящими установами [6, с. 128];
- ✦ ендаументи, як свідчить з назви, з одного боку, мають чіткий цільовий характер, тобто призначені для підтримки діяльності вишу, а з іншого, – ця підтримка є не точковою, тобто направленою на один проект, а системною фінансовою.

Таким чином, можна стверджувати, що оскільки ендаумент відповідає всім вищезгаданим критеріям, то він є найбільш зручним інструментом фінансової підтримки науково-дослідної діяльності вишу. Щодо достатнього розміру ендаументу, то він залежить від здатності вищого навчального закладу ефективно займатись фандрайзингом, тобто виконувати певні роботи та проекти, спрямовані на залучення грошових коштів для некомерційних проектів та цілей.

Значного розвитку і поширення набули ендаумент-фонди і в Росії, особливо після прийняття у 2006 р. Закону № 275-ФЗ «Про порядок формування та використання цільового капіталу некомерційних організацій». Разом з цим були внесені поправки до Податкового кодексу, згідно з якими дохід від капіталу фондів звільняється від податку на прибуток [12, с. 63; 9, с. 262]. Розвиток ендаумент-фондів у Росії наведено в *табл. 2*.

Формування та функціонування ендаумент-фондів або цільового капіталу в Росії відрізняється від його формування у США та багатьох зарубіжних країнах по таких пунктах [2, с. 421; 4, с. 11; 7, с. 143]:

1) *мінімальний розмір ендаумент-фонду*: у Росії даний обсяг сягає 3 млн руб., тоді як у США – 25 тис. дол.;

2) *форми інвестування коштів в ендаумент-фонд*: згідно з вищезгаданим законом у Росії в ендаумент-фонд можна інвестувати виключно грошові кошти, тоді як у США це можуть бути як грошові кошти, так і цінні папери, нерухомість, земельна ділянка та інші активи;

3) *період функціонування фонду*: у Росії становить не менше 10 років, тоді як у США чітко не визначається;

4) *період подання звітності*: у Росії звітність подається щорічно з дати формування фонду, а у США протягом 3-х років з моменту формування фонду (надалі не обов'язково);

5) *санкції за нецільове використання коштів*: розформування цільового капіталу в Росії, кошти ендаументів можуть бути включені в базу оподаткування донора (у т. ч. виставлені штрафні податкові санкції).

В Україні ендаументи-фонди є засобами фінансування, перш за все, благодійних фондів, таких як «Україна для дітей», тощо. Широкого поширення в освіті, музейній справі, охороні здоров'я, соціальній сфері ендаументи не набули, на відміну від Заходу чи Росії. На сьогодні в Україні створено два ендаументи при університетах – при Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Університеті банківської справи Національного банку України. Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин був створений у жовтні 2012 р. і на сьогодні його обсяг складає 245 288 грн [10, 13]. Незначний розвиток ендаументу в Україні зумовлений певними проблемами:

- ✦ низький рівень доходів населення, що є потенційним донором ендаументу (або жертводавцем);
- ✦ недостатній розвиток культури і традицій благодійництва серед найбільш заможної частини населення України;
- ✦ відсутність стимулів для благодійників та донорів ендаументу;
- ✦ складний механізм формування ендаументу, тощо.

Характеристика ендаумент-фондів університетів у Російській Федерації [14]

ВНЗ, при якому створено ендаумент	Рік створення фонду	Розмір цільового капіталу, руб.	Компанія з управління
МДІМВ	2007	1 297 000 000	ПрАТ «Газпромбанк – Управління активами», УК «Альфа-капітал»
Європейський університет у Санкт-Петербурзі	2007	1 100 000 000	ПАТ «ТКБ БНП Паріба Інвестмент Партнерс», ПрАТ «Газпромбанк – Управління активами», ПАТ «Альянс Інвестиції»
Фінансовий університет при Уряді РФ	2007	217 588 574	ПрАТ «ВТБ Капітал Управління Активами»
Російська економічна школа	2007	364 782 000	ПрАТ «ВТБ Капітал – Управління Активами»
Новосибірський державний університет	2007	20 000 000	УК «Газпромбанк – Управління активами», УК «Сибіряк»
Південний федеральний університет	2008	14 068 584	ПАТ КБ «Центр-інвест»
Тюменський державний університет	2009	12 700 000	ПрАТ «Газпромбанк – Управління активами»
Томський політехнічний університет	2010	10 600 000	ПрАТ «Газпромбанк – Управління активами»
Православний Свято-Тихонівський Гуманітарний Університет	2012	4 000 000	УК «Атон-менеджмент»

Варто зазначити, що в Україні не існує досконалої нормативно-правової бази, що визначає формування та функціонування ендаумент-фонду, визначені лише окремі та часткові питання. Також слід зазначити, що про низький розвиток благодійництва в Україні свідчить і рейтинг благодійності, в якому Україна посідає лише 111 місце, а за обсягом грошових пожертвувань – аж 130 місце серед країн світу.

Таким чином, на основі вивченої теорії та практики формування та функціонування ендаумент-фондів, а також аналізу проблем у цій галузі можна виділити такі заходи щодо вдосконалення формування та управління ендаументів в Україні:

- ✦ удосконалення українського законодавства в галузі благодійництва та меценатства, у тому числі визначення ендаументу;
- ✦ стимулювання розвитку благодійництва в Україні шляхом надання меценатам податкових пільг та їх законодавчого визначення;
- ✦ скорочення державного втручання у внутрішні наукові, освітні та господарські процеси установ освіти та науки;
- ✦ залучення якомога більше джерел формування ендаументу в галузі вищої освіти;
- ✦ формування відповідної інституційної інфраструктури для ефективного формування та функціонування ендаументу.

ВИСНОВКИ

Бюджетне фінансування вищої освіти не спроможне забезпечити її ефективний розвиток, що породжує пошук альтернативних джерел. До таких джерел варто віднести і ендаумент-фонди, основними перевагами яких є їх цільовий характер та можливість довгостро-

кового використання, оскільки використовується лише дохід від інвестування коштів фонду. Практика формування та функціонування ендаумент-фондів університетів на Заході та в Росії показала досить хороший результат – 30% витрат університету у США фінансуються за рахунок доходу від використання ендаументу. В Україні лише починають створюватись перші ендаумент-фонди в галузі вищої освіти, і повільний їх розвиток зумовлений нестабільною ситуацією в країні. Для формування механізму функціонування ендаументу в Україні варто використовувати досвід як країн Заходу, так і Росії. Лише за цих умов можна досягти ефективного функціонування ендаументу, що допоможе забезпечити достатній рівень фінансування вищої освіти в Україні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Батурина О. А. Эндаумент – фонды как форма государственно-частного партнерства в высшем образовании / О. А. Батурина, Н. Н. Масюк // Наукоеведение. – 2012. – № 4(13). – С. 1 – 5.
2. Исаева М. А. Законодательные условия формирования целевого капитала некоммерческих организаций России и США: сравнительный анализ / М. А. Исаева // Вестник Чувашского университета. – 2011. – № 4. – С. 419 – 424.
3. Козаренко Л. В. Фонд цільового капіталу як альтернатива бюджетного фінансування розвитку людського потенціалу / Л. В. Козаренко // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 218 – 225.
4. Леонов А. В. Эндаументы: место в системе финансирования высшего образования и опыт применения в мире и в России / А. В. Леонов // Современные исследования социальных проблем. – 2012. – № 1(09). – С. 6 – 24.
5. Мокін Б. І. Ендаумент-фонд як альтернативне джерело для підвищення фінансової стійкості вищого навчального за-

кладу / Б. І. Мокін, Н. С. Гончарук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2, Т. 1. – С. 131 – 135.

6. Моліна О. В. Фонди цільового капіталу як джерело довгострокового розвитку вузів / О. В. Моліна // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2(12). – С. 126 – 131.

7. Нестеренко Ю. Н. Организация фондов целевого капитала в России и за рубежом / Ю. Н. Нестеренко, Е. М. Волкова // Экономический журнал. – 2010. – № 19. – С. 141 – 146.

8. Пачикова Л. П. Вопросы формирования эндаумент фондов в образовании / Л. П. Пачикова, Е. В. Андриянова // Вестник ЧГПУ. – 2012. – № 4. – С. 174 – 184.

9. Семенюк Н. Л. Проблемы эндаумента в России / Н. Л. Семенюк // Знание. Понимание. Умение. – 2011. – № 2. – С. 260 – 263.

10. Стешина О. В. Сучасний механізм додаткового фінансування освіти та науки в Україні / О. В. Стешина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/21640/1/Steshina.pdf>

11. Субанова О. С. Фонды целевых капиталов некоммерческих организаций: формирование, управление, использование : монография. – М. : КУРС, 2011. – 120 с.

12. Суслов К. А. Эндаументы вузов как инструмент реализации государственной политики Российской Федерации в сфере науки и образования / К. А. Суслов // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2012. – № 151. – С. 59 – 65.

13. Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iirfund.org/about/endorment/>

14. Фонди цільового капіталу РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://endowold.donorsforum.ru/content/fondy-celevogo-kapitala.html>

15. NACUBO – Common fund study of endowment results [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.nacubo.org/Research/NACUBO-Commonfund_Study_of_Endowments/Public_NCSE_Tables.html

Науковий керівник – Малік Є. О., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

REFERENCES

Baturina, O. A., and Masiuk, N. N. "Endaument-fondy kak forma gosudarstvenno-chastnogo partnerstva v vysshem obrazovanii" [Endowment funds as a form of public-private partnerships in higher education]. *Naukovedenie*, no. 4 (13) (2012): 1-5.

Fond rozvytku Instytutu mizhnarodnykh vidnosyn. <http://iirfund.org/about/endorment/>

"Fondy tsilyovoho kapitalu RF" [Funds target capital of Russia]. <http://endowold.donorsforum.ru/content/fondy-celevogo-kapitala.html>

Isaeva, M. A. "Zakonodatelnye usloviia formirovaniia tselevogo kapitala nekommercheskikh organizatsiy Rossii i SShA: sravnitelnyy analiz" [Legislative conditions of formation of Financial endowment Russia and the United States: A Comparative Analysis]. *Vestnik Chuvashskogo universiteta*, no. 4 (2011): 419-424.

Kozarenko, L. V. "Fond tsilyovoho kapitalu iak alternatyva biudzhethnoho finansuvannia rozvytku liudskoho potentsialu" [Trust fund capital as an alternative budget financing of human development]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 22 (1) (2014): 218-225.

Leonov, A. V. "Endaumenty: mesto v sisteme finansirovaniia vysshego obrazovaniia i opyt primeneniia v mire i v Rossii" [Endowments: a place in the system of financing higher education and experience of the world and in Russia]. *Sovremennye issledovaniia sotsialnykh problem*, no. 1 (09) (2012): 6-24.

Molina, O. V. "Fondy tsilyovoho kapitalu iak dzhерelo dovhostrokovoho rozvytku vuziv" [Funds target capital as a source of long-term development of universities]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 2 (12) (2014): 126-131.

Mokin, B. I., and Honcharuk, N. S. "Endaument-fond iak alternatyvne dzhерelo dlia pidvyshchennia finansovoi stiiikosti vyshchoho navchalnoho zakladu" [The endowment fund as an alternative source to improve the financial sustainability of higher education]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 1, no. 2 (2012): 131-135.

Nesterenko, Yu. N., and Volkova, E. M. "Organizatsiia fondov tselevogo kapitala v Rossii i za rubezhom" [Organization Endowment Fund in Russia and abroad]. *Ekonomicheskii zhurnal*, no. 19 (2010): 141-146.

"NACUBO-Commonfundstudy of endowment results" http://www.nacubo.org/Research/NACUBO-Commonfund_Study_of_Endowments/Public_NCSE_Tables.html

Pachikova, L. P., and Andriianova, E. V. "Voprosy formirovaniia endaument-fondov v obrazovanii" [Questions of formation of endowment funds in education]. *Vestnik ChGPU*, no. 4 (2012): 174-184.

Suslov, K. A. "Endaumenty vuzov kak instrument realizatsii gosudarstvennoy politiki Rossiyskoy federatsii v sfere nauki i obrazovaniia" [University endowments as an instrument of state policy of the Russian Federation in the field of science and education]. *Izvestiia Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena*, no. 151 (2012): 59-65.

Semeniuk, N. L. "Problemy endaumenta v Rossii" [Problems endowment in Russia]. *Znanie. Ponimanie. Umenie*, no. 2 (2011): 260-263.

Subanova, O. S. *Fondy tselevykh kapitalov nekommercheskikh organizatsiy: formirovanie, upravlenie, ispolzovanie* [Endowment funds non-profit organizations: the formation, management and use]. Moscow: KURS, 2011.

Steshyna, O. V. "Suchasnyi mekhanizm dodatkovoho finansuvannia osvity ta nauky v Ukraini" [The current mechanism for additional funding for education and science in Ukraine]. <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/21640/1/Steshina.pdf>